

Geheime afspraakjes maken via postzegels

2 augustus 2024 ■ Laatste update 02 aug 2024 ■ Mark Traa ■ 6 minuten leestijd

Dit artikel krijgt u van ons cadeau

Wilt u onbeperkt toegang tot de artikelen op Historischnieuwsblad.nl? U bent al lid vanaf €1,99 per maand. Sluit hier een [abonnement](#) af en u heeft direct toegang.

Wereldwijd worden er iedere dag honderd miljard WhatsAppberichten verstuurd. Een afspraakje is snel gemaakt én afgezegd. Hoe hielden geliefden en minnaars stiekem contact toen je nog geen snelle berichtjes kon versturen?

Je wil je prille liefde een bericht sturen. Maar de schat woont nog in het ouderlijk huis. Het is niet de bedoeling dat je aanstaande schoonfamilie je smachtende teksten onderschept. Hoe pak je dat aan? Tegenwoordig is het geen punt: met WhatsApp en e-mail kun je pottenkijkers gemakkelijk omzeilen. Honderd jaar geleden was het ingewikkelder. Maar het kon wel.

Meer historische verhalen lezen? Schrijf u in voor onze gratis nieuwsbrief.

E-mailadres

Aanmelden

Ontvang historische artikelen, nieuws, boekrecensies en aanbiedingen wekelijks gratis in uw inbox.

Bellen was nauwelijks een optie. In 1921 had nog geen drie op de honderd Nederlanders een telefoonaansluiting. Alleen de elite stond langs die route met elkaar in verbinding. Voor anderen waren het telegram of de brief de enige communicatiemiddelen. Gelukkig kenden de poststrijders de service 'poste restante': de mogelijkheid om post niet bij je thuis te laten bezorgen, maar op een ander adres. Daar kon je het vervolgens in eigen persoon afhalen, buiten het zicht van huisgenoten.

Lees ook

Rokende kinderen waren een eeuw geleden heel gewoon

[Lees meer](#)

Een 'zonderling kinderspel': kentekens noteren

Voor abonnees

[Lees meer](#)

Codewoord 'Lentebloempje'

Poste restante-adressen waren bijvoorbeeld het postkantoor – dat is het overigens nog steeds – een kiosk of een boekhandel. Er stond een doos met enveloppen die een nummer of een codewoord hadden: 'ABC' of 'Lentebloempje', bijvoorbeeld. Noemde je dat codewoord bij het afhalen, dan kreeg je de envelop mee.

Foto's maken was duur, dus veel first dates waren blind dates

Hoe wist je welk codewoord je moest zeggen om je brief te krijgen? Dat kon je in je correspondentie afspreken. Die kon op gang zijn gekomen via een huwelijksadvertentie in de krant, een verschijsel dat vanaf de tweede helft van de **negentiende eeuw** steeds populairder werd. Er verschenen steeds meer kranten in steeds hogere oplagen. Zo kon je in een steeds grotere vijver van potentiële partners vissen. Natuurlijk gaf je in je eerste brief niet direct je naam en adres; eerst maar eens zien of het contact standhield. Als dat het geval was, volgde vanzelf het moment van de eerste ontmoeting. Dat gebeurde vaak ergens op straat, waar je de ander eerst van een afstandje kon observeren. Foto's maken was duur, dus veel first dates waren blind dates.

Ghosting avant la lettre

Het poste-restante-schrijven kon slopend zijn. De ander kon je zomaar laten zitten door simpelweg geen antwoord meer te geven of niet te komen opdagen. In de kranten verschenen veel advertenties van radeloze minnaars die waren *ghost*. Brieven bleven liggen bij de kiosk of afspraakjes gingen de mist in omdat brieven te laat aankwamen. Smachtende minnaars stonden daardoor eindeloos te wachten op treinperrons en straathoeken. En vaak zat er niets anders op dan opnieuw een advertentie te plaatsen met de mededeling dat een nieuwe brief kon worden afgehaald. Zo gingen er weken en soms wel maanden vooraf aan een eerste date.

Smachtende minnaars stonden eindeloos te wachten op treinperrons en straathoeken

Er was nog een truc om je liefje boodschappen te sturen zonder dat anderen die konden lezen. Je pakte een prentbriefkaart en krabbelde iets op de plek waarop je vervolgens de postzegel plakte. Op het voor iedereen zichtbare deel van de kaart schreef je dan iets neutraals, hooguit in enkele woorden. Soms was 'Z.O.P.' (Zie Onder Postzegel) genoeg. Het werd ook gedaan om geld uit te sparen. Als je vóór 1925 meer dan de naam van de afzender op een prentbriefkaart schreef, viel je in een hoger posttarief.

De ontvanger weekte de postzegel eraf door de kaart even in de stoom van kokend water te houden en las vervolgens de verborgen boodschap van de afzender. Het ging niet altijd goed: de poststrijders onderschepten regelmatig kaarten met 'Z.O.P.' erop en gaven de geadresseerde een boete.

Ik bemin je, lieveling

Met een postzegel kon je nog meer trucs uithalen. Zo was er het verschijsel postzegeltaal, dat was komen overvaaien uit Duitsland. Door de postzegel in een bepaalde positie op een prentbriefkaart te plakken, kon je een geheime boodschap overbrengen. Een postzegel ondersteboven betekende 'Ik bemin je, lieveling'. Een postzegel schuin stond voor 'Ik blijf je trouw' en een postzegel dwars was codetaal voor 'Mijn hart behoort aan een ander'.

Codetaal via postzegels.

De betekenis van de postzegelposities konden geliefden onderling afspreken. Daardoor bleef de onderliggende boodschap echt geheim. Maar fabrikanten van prentbriefkaarten speelden er ook gretig op in. Ze maakten postzegeltaal kaarten met afbeeldingen van postzegels en hun betekenis. Achterop kon je de zegel dan in de gewenste positie plakken. Die prefab-kaarten waren minder geschikt voor geheime geliefden, maar sloegen toch aan: ze werden in heel Europa verkocht. Elk land had daarbij zijn eigen postzegeltaal.

Elk land had zijn eigen postzegeltaal

Teederen aard

Een beetje platvloers was het wel, schreef Amy Groskamp-Ten Have in 1939 in haar beroemde etiquetteboek *Hoe hoort het eigenlijk?*. 'Bakvischjes, verliefden en verloofden trachten in de "postzegeltaal" (het schots en scheef opplakken der zegels) elkander boodschappen te overbrengen, meest van teederen aard. Zij, die gesteld zijn op goede vormen zullen zich hieraan niet schuldig maken.'

Onder de postzegel zat soms een geheime boodschap verstopt.

Postzegeltaal was niet alleen populair onder geliefden. In 1905 waarschuwde de politie dat ook gedetineerden via postzegels communiceerden met de buitenwereld, en dat gevangenispersoneel daar alert op moest zijn.

Postzegeltaal bestond tot in de jaren zestig. Nu, meer dan een halve eeuw later, is de communicatie tussen geliefden drastisch veranderd. Prentbriefkaarten zijn verzamelobjecten geworden. Wie weet hoeveel geheime liefdesberichten er nog verscholen zitten onder de nooit-afgeweekte postzegels?

Op het [Instagramaccount 'Liefde van Toen'](#) verschijnt elke dag een liefdesoproep of huwelijksadvertentie uit de krant van vroeger (1840-1940).

[Twitter](#) [Facebook](#) [LinkedIn](#) [Email](#)

Dit artikel is geschreven door: [Mark Traa](#)

Mark Traa is journalist.

Meld u aan voor de Historische Nieuwsbrief

Ontvang historische artikelen, nieuws, boekrecensies en aanbiedingen wekelijks gratis in uw inbox. Hierin wordt de link tussen heden en verleden gelegd. Met de nieuwsbrief van Historisch Nieuwsblad mist u niets op het gebied van geschiedenis.

E-mailadres

Aanmelden

Nieuwste berichten

Toen de Afrikanen Europa kwamen beschaven

Gelukkig denken steeds minder Europeanen dat Afrika een barbaars continent was totdat de kolonisten beschaving kwamen brengen. Maar de...

[Lees meer](#)

Alles draait om vertrouwen bij Amerikaanse verkiezingen

De campagnestrategen van Donald Trump en Kamala Harris laten niets aan het toeval over. Maar voor de kiezer draait het uiteindelijk om die ene vraag...

[Lees meer](#)

Dwongarbeiders lukken de Dwalearbeiders noodklok

Bedrijven moeten betere bescherming bieden aan personeel dat met gevaarlijke stoffen werkt. In de jaren vijftig vroegen Duitse dwongarbeiders om aandacht...

[Lees meer](#)

Baltisch terreur tegen de Sovjet-terreur

In 1939 walste de Sovjet-Unie over Estland, Letland en Litouwen heen. Veel Baltten gingen daarop in het verzet. Nog altijd hebben ze te maken met een...

[Lees meer](#)

